

Juryrapport Machiavelliprijs 2023

Jaap Velema

14 februari 2024

STICHTING
MACHIAVELLI

JURYRAPPPORT MACHIAVELLIPRIJS 2023

Uitgereikt aan Jaap Velema op 14 februari 2024.

We gaan de Machiavelliprijs uitreiken. En een prijsuitreiking is een feest. Maar ook dit jaar weer een feest met een akelig serieuze ondertoon. Het woord 'polarisatie' valt tegenwoordig vaak. Polarisatie in ons land. Polarisatie in de wereld. En polarisatie tussen mensen onderling. Het raakt ons allemaal. Niemand ontkomt eraan.

Onze prijswinnaar dit jaar, is nog zo'n burgemeester die dagelijks heel veel met polarisatie heeft te stellen. Het asielvraagstuk is vaak een splijtzwam in onze samenleving. Maar Jaap Velema communiceert helder en scherp. En toch niet polariserend. Ondanks het zeer gevoelige onderwerp. Dat is een grote verdienste. En dat is een opmerkelijke verdienste.

In 2018 trad u aan als burgemeester van Ter Apel. Of eigenlijk van de gemeente Westerwolde waar Ter Apel onder valt. U ging terug naar uw geboortegrond. En sindsdien zijn al uw dagen als burgemeester een grote uitdaging. Vanwege het overvolle aanmeldcentrum voor asielzoekers. Vanwege de overlast die dat met zich meebrengt. Vanwege de gevolgen voor een kleine gemeenschap als Ter Apel met nog geen 10.000 inwoners. En vooral vanwege het ontbreken van oplossingen die van ver moeten komen.

De afstand tussen Ter Apel en Den Haag is groot. En niet alleen in kilometers. Ter Apel groeide niet alleen uit tot het symbool van de vastgelopen asielopvang in Nederland. Maar ook tot symbool van een regio die zich verwaarloosd voelt. In 2021 zei u al tegen de Volkskrant: "Dit is hoe de machtsverhouding tussen het Haagse en een relatief kleine gemeente als Westerwolde is. Als dit in de directe omgeving van Den Haag was gebeurd, was er sneller geacteerd. Dat weet ik zeker", aldus Jaap Velema.

In datzelfde jaar, 2021, noemde u uzelf in een gesprek met RTV Noord "een roepende in de woestijn". Maar door uw wijze van communiceren kreeg u het wel voor elkaar dat u steeds vaker werd gehoord. Heel Nederland leerde u kennen als een onvermoeibare strijder. Tegen de wantoestanden in en rond het grote aanmeldcentrum voor asielzoekers in Ter Apel. En tegen het verre Den Haag dat de problemen in het hoge noorden nauwelijks zag.

U bent uw bezorgdheid blijven tonen. Om de inwoners die overlast ondervinden. Maar ook om de medewerkers van de IND en het COA die in het aanmeldcentrum werken. En die daar de boel in goede banen moeten leiden. En om de asielzoekers zelf, die het aan opvang ontbreekt.

U toont begrip voor klagende inwoners die last hebben van overlastgevers onder de asielzoekers. U toont u begaan met de tientallen autobezitters wier auto's werden beschadigd. Maar u zei ook dat zelfs getroffen Ter Apeler's vonden dat de meeste asielzoekers van goede wil zijn. U ziet het als uw taak om de gemeenschap bij elkaar te houden. En dat gaat u goed af. Eind vorig jaar werd u daarom tot Groninger van het jaar gekozen.

U gebruikt verschillende communicatiekanalen om het verhaal van uw gemeente en de belangen van uw inwoners op de agenda te krijgen. Tegelijk weet u zo aandacht te vragen voor de problemen in de asielopvang. Altijd afgewogen. Al is de situatie nog zo nijpend.

De beelden van overvolle paviljoens en honderden op het gras slapende mensen waren tot ver over onze grens te zien. U vergaderde en telefoneerde ontelbaar veel uren over 'Ter Apel'. Vakanties gingen eraan omdat er altijd wel weer onrust was. Vier weken zomervakantie worden dan vier dagen.

In media-optredens leert Nederland de burgemeester van Ter Apel kennen als een man die op kalme toon spreekt. Maar die zo nu en dan ook zijn frustratie laat doorklinken. Tijdens een rechtszaak van de gemeente tegen het COA in januari dit jaar is er ook emotie. Het zou ook gekker zijn als die er nooit was.

Redelijkheid en weigeren de slachtofferrol te spelen, typeren Jaap Velema. Liever benadrukt hij hoe blij hij is in een prachtige omgeving te wonen met geweldige inwoners. Dan is hij blij dat Den Haag ver weg is. Over de slechte dagen horen we weinig.

In dat verre Den Haag krijgt de politiek al die tijd geen vat op de asielinstroom. En daarmee blijft de opvangcrisis onopgelost. De burgemeester verzucht in 2022 in het Dagblad van het Noorden dat hij zich voelt als de kapitein van de Titanic. "Je gaat op die ijsberg af, probeert uit alle macht bij te sturen, totdat het niet meer kan. Dan weet je wat er komen gaat en kun je alleen nog maar blijven staan en je werk doen," aldus Jaap Velema. Met rechte rug en met het belang van uw gemeenschap voorop bent u volhardend doorgedaan.

Maar het is niet alleen Den Haag. Ook sommige asielzoekers veroorzaken problemen. Asielzoekers plegen diefstallen en inbraken in Ter Apel. Het blijkt

deels professioneel georganiseerde criminaliteit. De burgerwacht treedt eigenhandig op. Dat is voor een burgemeester weer moeilijk manoeuvreren. “Ik zie het als een teken dat een deel van mijn inwoners weinig vertrouwen heeft in dé overheid. Dat ben ik in deze, samen met de politie,” zei u daarover in juli 2023 in de *NRC*. Toch slaagt u er goed in om alle gemoederen in uw gemeenschap redelijk in bedwang te houden.

En ondanks soms oplopende spanningen leeft Ter Apel al jaren met het aanmeldcentrum in de gemeente. Sinds 2010 op deze grote schaal. Al ruim 14 jaar. 2000 asielzoekers op nog geen 10.000 inwoners. De wijze waarop de gemeenschap in Ter Apel dit al jarenlang draagt is een voorbeeld voor veel andere, en veel grotere gemeenten. En in die zin is de Machiavelliprijs van vandaag ook een prijs voor de hele gemeenschap in Ter Apel. De wijze waarop deze gemeenschap dit draagt is letterlijk prijzenswaardig.

En dat geldt in het bijzonder voor burgemeester Velema. U blijft u onvermoeibaar inzetten voor de belangen van iedereen in uw gemeente. Ook voor de mensen die letterlijk buiten moesten slapen door het vastlopende beleid hier in Den Haag. U bent vanuit uw verantwoordelijkheid verstrengeld met een probleem, dat u niet zelf kunt oplossen. En toch doet u er alles aan om lichtpuntjes te creëren. Een rechterlijke uitspraak forceren. En de Spreidingswet omarmen.

De Machiavelliprijs is een prijs voor een opmerkelijke prestatie op het gebied van publieke communicatie. En uw communicatie verdient deze prijs. Als burgemeester bent u burgervader, bestuurder en crisismanager in één. Elke dag. U blijft vertrouwen uitstralen. En u blijft vertrouwen uitspreken. Juist omdat u een communicatiestijl kiest die dicht bij uw gemeenschap ligt, bent u buitengewoon krachtig. En buitengewoon geloofwaardig.

Daarom is het de stichting Machiavelli een eer en een genoegen om de Machiavelliprijs 2023 aan u uit te reiken.